

Referanser:

Arkivsak: 18/03953-5

Biskopens ansvar for kirkebygg og kulturarv

Sammendrag

Kirkemøtet har i november *KM sak 21/21 Kirkelig kulturarvstrategi* som sak. Sammen med de erfaringene som er gjort på kirkebygg- og kulturarvsfeltet etter at ny tro- og livssyns lov trådte i kraft 01.01.21, gir dette et behov for en samtale mellom kirkerådets fagrådgivere og bispekollegiet. Målet er en gjensidig forståelse og felles refleksjon om roller og ansvar.

Endringer i lov og regelverk gjør biskopens myndighet og bispedømmenes administrasjon enda viktigere enn før. Kompetansen ved bispedømmekontorene på kirkebygg og kulturarv varierer fra kontor til kontor. Det fordrer en samtale også om organisering av nødvendig kompetanse.

Forslag til vedtak

Bispemøtet tar med seg innspillene fra samtalen i videre arbeid med kirkebygg og kulturarv.

Saksorientering

Bakgrunn

Tradisjonen har, litt grovt sagt, vært at staten ga Riksantikvaren ansvaret for de kirkelige kulturminner («den kirkelige hardware»), og kirken ansvaret for innholdet («den kirkelige software»). Kirkebyggene har vært delt inn i fredet, listeførte og ikke listeførte kirker. Dette systemet ble opprettet av antikvariske myndigheter uten kirkelig medvirkning.

Etter at Den norske kirke ble eget trossamfunn, må kirken ta et mer aktivt ansvar for sin kulturarv og utnytte de muligheter som ligger i forvaltningen av dette ansvaret. Kulturarven skal ikke bare forvaltes som en samling av historiske gjenstander, men den skal brukes i kirkens tjeneste og forvaltes på vegne av hele det norske folk. For kirken er den immaterielle arven som leses ut av kirkebyggene helt avhengig av den materielle kulturarven.

Den kirkelige kulturarven er «limet» som fremdeles binder storsamfunn og kirke sammen. Det er derfor viktig at kirken ser ansvar og muligheter som ligger her. Kirkemøtesaken handler om forvaltning av den materielle kulturarven, men også om at kirken, ved sin forvaltning, skal kunne hente inspirasjon og fordypet forståelse for egen tradisjon, bygge videre på og utvikle den slik at den tjener kirken i årene fremover.

Det er behov for kompetanseheving, hensiktsmessig organisering av kompetanse, nytenkning og gode samtaler på alle nivåer i kirken for å få dette til. Ved siden av biskopenes tilsynsansvar på feltet kirkebygg og kulturarv er deres engasjement for utviklingen av feltet viktig for kirken.

Det relevante kirkelige regelverk på feltet er:

Kirkeordningens kapittel 4 om Kirker:

https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2019-03-30-2307#KAPITTEL_4

Kirkebyggforskriften:

<https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2020-12-18-2827>

Kirkerundskrivet:

<https://www.regjeringen.no/contentassets/00d635cb742944b2a7a441ea7f20635a/rundskriv-q-06-2020-1.pdf>

Til Kirkemøtet er det utarbeidet et ressursdokument som presenterer den materielle kirkelige kulturarven. Den finnes også her:

<https://kirken.no/nb-NO/om-kirken/kultur/kirkelig%20kulturarv-rapport/>

Kirkerådets oppfølging av feltet

Fra 1. januar 2021 har Martin Reichenbach (arkitekt) og Oddbjørn Sørmoen (antikvar og kunsthistoriker) sammen vært Kirkerådets rådgivere på kirkebygg og kulturarv i seksjon for gudstjenesteliv og kultur. Deres viktigste oppgaver er å bistå bispedømmekontorene med kompetanse knyttet til saker som angår kirkebygg, ikke minst der biskopen etter kirkeordningen er vedtaksmyndighet.

Til Kirkemøtet 21 vil det foreligge forslag om noen endringer i kirkeordningens kapittel 4 om kirkebygg, dessuten arbeides det med veiledning for saksbehandling og godkjenning av nye kirker. Dette vil det bli muntlig orientert om i møtet.

At vedtaksmyndigheten for mange saker innen dette feltet ligger hos biskopen, er en stor fordel, ikke minst fordi biskopen sitter tettere på menigheter og fellesråd enn Kirkerådet. Samtidig har det i Kirkerådets kontakt med bispedømmekontorene blitt synliggjort et behov for samtale om felles faglighet, policy og forståelse av tilsynsmyndigheten.

Temaer for samtale med Bispemøtet:

1. For å heve kompetansen og skape en felles forståelse og policy ble det vinteren 2020 dannet et forum for kirkebyggrådgiverne på bispedømmekontorene som nå møtes på Teams en gang i måneden. Dette er blitt en nyttig møteplass for både kirkebyggrådgiverne og for Kirkerådet. Bispedømmekontorenes deltakelse i dette varierer. Det er også relativt stor forskjell på graden av samarbeid og samhandling med lokale kirkeverger om spørsmål som krever samarbeid. Noen bispedømmekontor søker jevnlig råd og ønsker å diskutere saker, mens andre svært sjelden eller aldri tar kontakt. En felles forståelse av biskopens ansvar og myndighet innen kirken, er viktig. Vi ser at enkelte fellesråd begrenser biskopens ansvar til det liturgiske rommet, mens hele kirkebygget og kirkestedet juridisk ligger under biskopens ansvar, uansett vernegrad gitt av de antikvariske myndigheter. Hvordan kan biskopene sammen ha en praksis som styrker biskopens myndighet i det enkelte bispedømme?
2. Biskopens innsigelsesmyndighet knyttet til plansaker ble fjernet fra Kirkebyggforskriften ved nyttår. Det samme gjelder byggeforbudet innen 60-metersonen ved kirker i spredtbygde områder. Dette stiller sterkere krav til

bispedømmekontorets proaktive deltagelse i reguleringsaker. Hvordan kan bispedømmekontorene bli mer proaktive på dette feltet? Hva trengs av bistand fra Kirkerådet?

3. Vi ser også at biskopen i saker som gjelder fredete bygg, involveres på et senere tidspunkt enn Riksantikvaren. En del premisser er da allerede lagt og begrenser biskopens mulighet til å påvirke sakene. Riksantikvaren prøver for tiden ut samhandlingsmøter for å gjøre den samlede saksbehandlingen mer effektiv. I samhandlingen om disse sakene er det viktig at representanter for biskopen også er med i hele løpet. Det er biskopen som avgjør hvilke saker som er relevante i forbindelse med dennes ansvar, og ikke fellesråd eller Riksantikvaren. Hvordan kan biskopen involveres sterkere i samhandlingsmøter?

Økonomiske/administrative konsekvenser

Skriv inn teksten her